

Жіноча злочинність невеликими кроками, але невпинно розвивається та росте, у той час як на це держава намагається закрити очі, нехтуючи своїм обов'язком проводити належну та якісну державну політику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Надьон О. Жіноча злочинність: деякі особливості розслідування справ. Право України. 2003. С. 79-84;
2. Ломброзо Ч., Ферреро Г. Женщина преступница и проститутка / Предисл. В. Чудновского. Ставрополь: Издательство А. А. Торбы, 1991. 224 с.
3. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Даньшин І.М. Кримінологія. Особлива частина: навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти. Х.: Право, 1999. 232 с.
5. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Україна у цифрах 2017: статистичний збірник / І.Є. Вернер, О.А. Вишневіська; за ред. І.Є. Вернера. К.: Консультант, 2018. 241 с.
7. Сайт Генеральної прокуратури України. URL: <http://www.gp.gov.ua>
8. Джужа О.М., Василевич В.В., Гіда О.Ф. Профілактика злочинів. Підручник. К.: Атіка, 2011. 720 с.
9. Лыско Е.А. Криминологический аспект женской преступности. Библиотека уголовного права и криминологии. 2017. № 2. С. 139-142.
10. Подільчак О.М. Деякі аспекти детермінації жіночої злочинності. Проблеми законності / відп. ред. В.Я. Тацій та ін. Вип. 82. Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 184-189.
11. Неживець О.М. Основні причини, умови та механізм, що детермінують злочинну поведінку жінок. С.119-122
12. Криминологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіна, Б.М. Головіна. Х.: Право, 2014. 440 с.

УДК 343.9.01

СУЧАСНИЙ СТАН ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ НАДР В УКРАЇНІ

MODERN CONDITION OF CRIME IN THE SPHERE OF PROTECTION AND USE OF THE SUBSOIL IN UKRAINE

Мороз О.В., студент

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті досліджується сучасний стан злочинності у сфері видобування бурштину. Надається визначення незаконного видобутку корисних копалин, наводиться законодавча база регулювання процесу видобування й охорони корисних копалин.

Наводяться дані щодо кількості нелегально видобутого бурштину. Основні причини такої злочинної діяльності: низький рівень економічного забезпечення населення, складність процедури отримання необхідних дозволів для легалізації видобутку бурштину, корупція, відсутність ефективної, законодавчо закріпленої системи заходів із боротьби з незаконним видобутком, безперешкодим збутом та перевезенням бурштину через кордон, неналежність системи засобів запобігання таким злочинам та покарання за нелегальний видобуток бурштину.

Пропонуються шляхи запобігання злочинності у сфері видобування бурштину, а саме: спрощення процедури отримання дозволів на видобування, забезпечення належного контролю.

Автор доходить висновку, що злочинність у сфері незаконного використання надр в Україні щодо видобутку бурштину негативно впливає як на екологію, так і на економічний розвиток нашої країни.

Ключові слова: злочинність, корисні копалини, бурштин, корупція, незаконне видобування.

В статье исследуется современное состояние преступности в сфере добычи янтаря. Дается определение незаконной добычи полезных ископаемых, приводится законодательная база регулирования процесса добычи и охраны полезных ископаемых.

Приводятся данные о количестве нелегально добытого янтаря. Основные причины такой преступной деятельности: низкий уровень экономического обеспечения населения, сложность процедуры получения необходимых разрешений для легализации добычи янтаря, коррупция, отсутствие эффективной, законодательно закрепленной системы мер по борьбе с незаконной добычей, беспрепятственным сбытом и транспортировкой янтаря через границу, неэффективность системы способов предотвращения нелегальной добычи янтаря и наказания за это преступление.

Предлагаются пути предотвращения преступности в сфере добычи янтаря, а именно упрощение процедуры получения разрешений на добычу, обеспечение надлежащего контроля.

Автор приходит к выводу о том, что преступность в сфере незаконного использования недр в Украине по добыче янтаря негативно влияет как на экологию, так и на экономическое развитие нашей страны.

Ключевые слова: преступность, полезные ископаемые, янтарь, коррупция, незаконная добыча.

The article investigates the current state of crime in the field of amber extraction. The definition of illegal extraction of minerals is given, the legislative basis for regulation of the mining and protection process is provided.

The author provides data on the amount and consequences of illegally harvested amber, the main causes of such criminal activity. There are low level of economic provision of the population, the complexity of the procedure for obtaining the necessary permits for the legalization of amber extraction, corruption, the lack of an effective legally established system of measures to combat illegal extraction, unrestricted sales and transportation of amber across the border, non-access to the system of methods of prevention and punishment for illegal extraction amber.

The article suggests ways to prevent crime in the extraction of amber, namely, simplifying the procedure for obtaining mining permits, ensuring the implementation of the punishment system as a result of illegal activities, ensuring proper control.

The author comes to the conclusion that crime in the area of illegal use of mineral resources in Ukraine for the extraction of amber negatively affects both the environmental and economic development of our country.

Key words: crime, minerals, amber, corruption, illegal extraction.

Україна є однією із провідних держав світу за кількістю корисних копалин: нафти, газу. Неналежні охорона та правове регулювання видобування корисних копалин призводить до їх незаконного видобутку, що спричиняє незворотні екологічні наслідки та колосальні економічні втрати. Надра України є важливим стратегічним та економічним природним ресурсом, що охороняється державою. У ст. 13 Конституції України зазначено, що надра є об'єктом права власності українського народу, держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки [1, с. 141]. Сьогодні в Україні за видобування бурштину точаться справжні війни. Органи державної влади, місцевого самоврядування, а також правоохоронні органи не тільки не протидіють, а іноді й очолюють корупційні схеми з незаконного видобування та транспортування бурштину, зокрема за кордон. Можна стверджувати, що фактична безкарність у сфері видобування бурштину, відсутність чіткої законодавчої бази, яка б належним чином регулювала цей процес, призводять до незворотної екологічної катастрофи та значних матеріальних збитків, негативно впливають на розвиток країни загалом.

Питання щодо кримінологічних аспектів протидії екологічній злочинності, зокрема у сфері використання й охорони бурштинових надр, залишається недостатньо вивченим, що свідчить про актуальність та необхідність вирішення даного питання. Окремі питання протидії екологічній злочинності досліджували такі науковці, як: М.О. Селіванов, С.О. Книженко, В.К. Матвійчук, В.Д. Ларчев, О.П. Шем'яков, Т.В. Корняков, О.О. Дудоров, С.Б. Гавриш, Н.В. Сердюков та ін.

Метою статті є оцінка сучасного стану злочинності у сфері використання й охорони надр в Україні. Завданнями є: дослідження статистичної інформації щодо злочинів у сфері незаконного видобування бурштину, визначення основних причин та умов наявності такого явища, пошук ефективних шляхів запобігання злочинності у сфері охорони та використанні бурштинових надр на території України.

Незаконне видобування корисних копалин – заборонена діяльність, яка передбачає видобуток із природного середовища корисних копалин загальнодержавного значення будь-яким способом без належного оформленого дозволу або взагалі без нього, з метою їх привласнення або незаконного збагачення [2, с. 146]. Законодавчою основою регулювання використання надр в Україні є Кодекс України «Про надра», завданням якого є регулювання гірничих відносин для забезпечення раціонального, комплексного використання надр, їх охорона, гарантування під час користування надрами безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища [3].

На жаль, положення норм чинного законодавства не виконуються. За інформацією Державної служби геології та надр України, через нелегальний видобуток бюджет України недоотримує від 1,5 до 3 мільярдів гривень на рік. Останніми роками приблизно 1 000 т бурштину видобуто з надр у незаконний спосіб [4]. Це має незворотні екологічні наслідки, оскільки, крім виснаження надр, незаконне видобування призводить до знищення заповідних

лісів, порушення циркуляції підземних ґрунтових вод, що, у свою чергу, спричиняє мікрокліматичні зміни в регіоні.

Щоб визначити основні напрями запобігання злочинності у сфері використання надр, необхідно встановити причини незаконної діяльності. Основними причинами незаконного видобування бурштину науковці називають такі: низький рівень економічного забезпечення населення; складність процедури отримання необхідних дозволів для легалізації видобутку бурштину; корупція; відсутність ефективної, законодавчо закріпленої системи заходів із боротьби з незаконним видобутком; безперешкодний збут і перевезенням бурштину через кордон; недосконалість системи засобів запобігання та покарання за нелегальний видобуток бурштину. Згідно з даними Державного науково-виробничого підприємства «Геоінформ України», протягом 2014–2018 рр. в Україні видано лише 12 дозволів на видобуток бурштину [5]. Така невелика кількість дозволів пов'язана зі складністю, тривалістю та неоднаковістю процедури видачі ліцензій у різних областях. Саме це й породжує корупцію й ускладнює, а іноді унеможлиблює видобування бурштину законним шляхом.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 827 «Про затвердження переліку корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення», бурштин є дорогоцінним камінням загальнодержавного значення [6, ст. 25]. У свою чергу, у п. 2 ст. 240 Кримінального кодексу України передбачено відповідальність за незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення у вигляді штрафу від чотирьохсот до семисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян, тобто від 6 800 до 11 900 грн, або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на той самий строк [7]. У результаті дослідження Єдиного реєстру судових рішень можна дійти висновку, що зазвичай суди призначають штраф, а реальне відбуття покарання у вигляді обмеження чи позбавлення волі майже не призначається. За оцінками експертів, кілограм бурштину на чорному ринку коштує приблизно тисячу доларів, тому незаконним видобувачам значно вигідніше сплатити штраф, аніж отримати дозвіл. Відсутність належного контролю щодо збуту бурштину та перевезення його через державний кордон призводить до його вивезення до таких основних країн, як Польща та Китай.

Отже, неможливо подолати злочинність у сфері видобування бурштину без викорінення корупції в органах державної влади під час отримання дозволів.

Можна стверджувати, що злочинність у сфері видобування бурштину негативно впливає на екологію й економічний розвиток нашої держави, безкарність породжує безвідповідальність. Правильним шляхом до вирішення даної проблеми є спрощення процедури отримання дозволів на видобування бурштину, забезпечення реалізації системи покарань, забезпечення належного контролю, об'єднання всіх державних органів та громадян у боротьбі із самовільним видобуванням. Проте всі ці заходи не матимуть результату, поки не буде подолана корупція в органах державної влади, зокрема на митницях, в органах місцевого самоврядування та в правоохоронних органах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1994 р. № 254-к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Завгородня Г.В. Криміналістична класифікація способів злочинних порушень правил охорони або використання надр. Право і безпека. 2012. № 2. С. 146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_2_33.
3. Кодекс України про надра. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
4. Державна служба геології та надр України. URL: <http://geo.gov.ua/old/novyna/derzhgeonadra-proponuye-poslylyty-finansovu-vidpovidalnist-za-nezakonnnyu-vydobutok-burshytynu> (дата звернення: 12.11.2018).
5. Геоінформ. URL: <http://geoinform.kiev.ua/specdozvoli/> (дата звернення: 12.11.2018).
6. Переліки корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. Офіційний вісник України. 2012. № 1. Ст. 25.
7. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № № 25–26. Ст. 131.